

PROTOKOLL

14.09.2017 nr 8.1-2/483

Taimekaitsevahendite kasutamisega seonduvate ettepanekute ja vastavasisuliste õigusaktide muudatuste arutelu

Algus kell 13.00, lõpp kell 17.00

Juhatas: Maaeluministeeriumi toiduohutuse ning teaduse ja arenduse asekanstler Toomas Kevvai

Protokollis: Põllumajandusameti taimekaitse ja väetise osakonna registreerimise büroo juhataja Eva Lind

Võtsid osa: Sigmar Suu (Maaeluministeerium), Eva Lind (Põllumajandusamet), Peeter Milvere (Põllumajandusamet), Mati Koppel (Eesti Taimikasvatuse Instituut), Olav Kreen (Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda), Marika Mänd (Eesti Maaülikool), Reet Karise (Eesti Maaülikool), Kalle Hamburg (Eestimaa Talupidajate Keskliit), Arvi Raie (Veterinaar- ja Toiduamet), Lembit Kaasik (Eesti Meetootjate Ühendus), Ülo Lippa (Eesti Mesinike Liit), Aado Oherd (Eesti Mesinike Liit), Maire Valtin (Eesti Mesinike Liit), Mart Kullamaa (Eesti Mesinduse Koostöökogu), Jaanus Tull (Eesti Kutseliste Mesinike Ühing; Eesti Mesinduse Koostöökogu), Tago Holsting (Eesti Kutseliste Mesinike Ühing), Timo Kangur (Keskkonnaministeerium), Gerit Dreyersdorff (Maaeluministeerium), Birgit Vanaveski (Maaeluministeerium), Elen Peetsman (Eesti Maaülikooli Mahekeskus), Angelika Lebedev (Maaeluministeerium), Riina Pärtel (Põllumajandusamet), Katrin Kikkas (Põllumajandusamet), Kaisa Vahtmäe (Põllumajandusamet), Meelis Värnik (Põllumeeste ühistu KEVILI), Ann Riisenberg (Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda), Kai Peet (AS Eesti Raudtee), Rein Ljäkin (AS Eesti Raudtee), Tõnu Kipper (Edelaraudtee Infrastruktuuri AS), Väino Hallimäe, Villu Lükk (Maanteeamet), Bianca Mikovits (Maaleht), Kai Künnis-Beres (TTÜ Meresüsteemide Instituut), Kiti Prosin (Baltic Agro AS)

Päevakord:

1. Avasõnad ning päevakava tutvustus
2. Taimekaitsevahendite kasutamine taimede õitsemise ja mesilaste lendluse ajal ning taimekaitsetööd mittepõllumajanduslikel aladel (raudteed ja maanteed)
3. Andmete kanne põlluraamatusse tehtud tööde kohta ja vastastikune teavitamine – mesilate olemasolu ja kavandatavad taimekaitsetööd
4. Taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise nõuete rikkumise eest väärteo korras karistamine ja kahju õigusvastase tekitamise hüvitamine

5. Põllumajandusameti ülevaade järelevalvetoimingutest
6. Euroopa Liidu otsustusprotsess toimeainete heakskiitmisel

1. Avasõnad ning päevakava tutvustus

Kohtumise avas Maaeluministeeriumi (edaspidi *MEM*) toiduohutuse ning teaduse ja arenduse asekancler Toomas Kevvai, kes andis ülevaate kohtumise eesmärgist ja tutvustas päevakava. Kohtumise eesmärk oli arutada ning teha selgitustööd taimekaitsevahendite kasutamisega seonduvate ettepanekute ning õigusaktide muudatuste osas. Sisendi muudatuste tegemiseks andsid eelnevalt Eesti Mesinike Liit (edaspidi *EML*), Eesti Kutseliste Mesinike Ühing (edaspidi *EKMÜ*) ning Ökoriik Eesti.

2. Taimekaitsevahendite kasutamine taimede õitsemise ja mesilaste lendluse ajal ning taimekaitsetööd mittepõllumajanduslikel aladel (raudteed ja maanteed).

EKMÜ tutvustas ettepanekut, mille kohaselt võiks õitsvaid taimi pritsida vaid juhul, kui kasutusjuhendis on lubav märge ning ka sel juhul ainult öösel kell 22.00–05.00. Erandid kehtiksid mesilastele mitteatraktiivsete kultuuride puhul. Raudteetammide, teepeenarde jms töötlemine taimekaitsevahenditega taimede õitsemise perioodil aprilli algusest oktoobri lõpuni tuleks samuti keelustada.

Arutelu

EML rõhutas, et õnnetused juhtuvad just õitsvate taimede pritsimise (sh ka öösel) ajal, sest taimekaitsevahendite jäägid ei jõua päevaks laguneda. Kui teha vajalikud taimekaitsetööd korralikult enne õitsemist, ei ole selleks õitsemise ajal enam vajadust. Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (edaspidi *EPKK*) juhtis omakorda tähelepanu, et teatud kultuuride, nt talirapsi, puhul on oluline pritsida ka õitsemise ajal. Tundub võimatu, et taimekaitsevahendi väljatöötamisel ei tehta riskihindamist piisava täpsusega, et tingimused Eestis ei kehtiks. Kui mesinikud tahavad võrdseid tingimusi, siis ka põllumehed soovivad võrdset kohtlemist. Teistel riikidel pole öösel pritsimise piiranguid, miks peaks Eestis olema. Tegu pole pelgalt tootja poolt kirja pandud ettepanekuga, vaid seda hindavad ametkonnad. Ka Eestimaa Talupidajate Keskliit avaldas muret, et tootjad ei ole huvitatud kasutusjuhendite muutmisest ning ajalisi piiranguid seades asetatakse meid naabritega võrreldes ebavõrdsesse olukorda, sest seetõttu võib turul kättesaadavaid tooteid vähemaks jääda. Lisati, et piirang ei ole mõistlik, sest eri taimeliigid õitsevad eri ajal ning öine pritsimine võib päädida mitmekordse kulunormi kasutamisega.

MEM ning Põllumajandusamet (edaspidi *PMA*) rõhutasid, et kasutusjuhendil oleva märge aluseks on taimekaitsevahenditele läbi viidud riskihinnang. Siiski on pädeval asutusel võimalik teha täiendavaid ettepanekuid toote infolehe muutmiseks ning täiendavate riskimaandamismeetmete rakendamiseks keskkonnakaitse eesmärgil.

Eesti Maaülikool (edaspidi *EMÜ*) selgitas, et korrektsel kasutamisel ei oma preparaat mesilastele surmavat mõju. Küll aga saab rääkida taimekaitsevahendite pikaajalisest kaudsest kahjulikust mõjust. Küsimus on kombineeritud mõjudes, kui mesilane on haigestunud, võib vahendi kogusel surmav mõju olla. Samuti toimib ajaline piirang vaid kontaktsete insektitsiidide puhul. Kuna taimekaitsevahend ei kao mõne tunni jooksul, siis transpordivad mesilased preparaati tarru ka siis, kui seda on öösel pritsitud. *EMÜ* juhtis tähelepanu ka püretroidide või neonikotinooidide ohtlikule koosmõjule fungitsiididega. *PMA* kinnitas, et vastav hoiatav märge on deltametriini sisaldavate preparaatide infolehele (kasutusel ka nimetus etikett) juba sisse viidud.

Juhiti tähelepanu ka infolehtede mitmeti mõistetavusele. Kui fungitsiidi infolehel ei ole kirjas vastavat märget õitsemise ajal lubatava pritsimise kohta, samas kasutatakse seda esimeste

haigustunnuste ilmnemisel, sh ka õitsemise ajal, siis kuidas käituda? MEM selgitas, et igal juhul on tarvis järgida seadust ning üldnõudena on taimekaitsevahendit keelatud pritsida alal, millel on õitsvaid taimi. Preparaadi tasandil nõudeid, nagu näiteks võimalus kasutada seda taime õitsemise ja mesilaste lendluse ajal, ei ole võimalik sätestada määruses. Seetõttu peab kellaajaline piirang olema märgitud infolehel. PMA on viinud mitmete infolehtede osas sisse parandusi ning vigade ilmnemisel palutakse neist koheselt teavitada. Otsustati korraldada PMA ekspertide, EMÜ teadlaste, taimekaitsevahendite maaletoojate, põllumajandus- ning mesindusorganisatsioonide kohtumine, et arutada küsimusi tekitavate toodete kasutusjuhendeid ning võimalikke parandusi. Sellised arutelud võiksid PMA eestvedamisel toimuda regulaarselt. Samuti jõuti kokkuleppele lisada õitsemise ajal lubatava taimekaitsevahendi infolehele ajaline piirang, kui antud toote puhul pole lubatud teisiti.

Maanteeameti esindaja: ette on antud nõuded, mida tuleb täita, ent kuidas seda teha, see on ettevõtja enda otsustada. Maanteeamet ise ei oma statistikat palju ning milliseid taimekaitsevahendeid kasutatakse, küll aga peavad arvestust selle üle firmad, kes tegelevad hooldustöödega maanteedel. Piirete all ja tähispostide ümbruses on keeruline kasutada trimmerit, samuti liiklusohutuse valguses. Rõhutas, et võrreldes põllumajandusega on kasutatavad kogused väga väikesed ning on seisukohal, et kui taimekaitsevahendid on turule lubatud, siis võivad ka nemad neid kasutada. Kui toimub üldine keelamine, siis jääb see ka järelikult teeäärsetel aladel ära.

PMA kinnitas, et järelevalve ühe osana jälgitakse, milliseid hooldustöid maantee ääres tehakse. Samuti on juhitud teavitustöös tähelepanu alternatiivsetele võtetele ning esimese valikuna peaks võimalusel valima niitmise. Maanteede hooldusel ongi hakatud rohkem niitma ning vähem kemikaale kasutama, teehooldajad on üha teadlikumad. PMA kinnitas, et maantee äärsete alade hooldajad peavad järgima samu integreeritud taimekaitse põhimõtteid kui põllumehedki ning see on seadusest tulenev nõue. Hooldajate informeerimiseks on teavitatud hooldajate esindajaid, viidud läbi esitlusi. Ka Keskkonnaministeeriumi esindaja kinnitas, et kasutus nii raudtee- kui maantee alal on kaduvväike. MEM selgitas, et tulevikus on plaanis ka Euroopa Liidu tasandil töötada välja sobivaid meetmeid integreeritud taimekaitse võtete rakendamiseks. Mesindusorganisatsioonid juhtisid tähelepanu, et taimekaitsevahendeid kasutatakse ka mugavusest, nt kinnisvara haldamises või haljastuses, ning kasutajate poolt, kes ei ole läbinud koolitust. Soovitakse, et taimekaitsetööd oleksid tehtud vaid professionaalsete kasutajate poolt. Osutati ka Taani praktikale, kus teepervedel kasvatakse ristikut ning kasutatakse rullimist. Samuti on nii teepervedel kui raudteel kevadest sügiseni õitsvaid taimi, mis on atraktiivsed tolmeldajatele. MEM täpsustas, et kõigile professionaalsetele kasutajatele kehtib taimekaitsekoolituse läbimise nõue.

AS Eesti Raudtee esindaja: keemiline tõrje on vajalik, sest igale poole pole võimalik niitmisega ligi pääseda. Seni on tehtud (2017. aastal) 300 ha tõrjet, plaanis oli 1000 ha. Öösel pritsimine pole kaste tõttu võimalik. Pakkusid välja võimaluse kahepoolseks koostööks, kus mesinikud teavitaksid tarude olemasolust raudtee läheduses ning raudtee hooldajad saaksid omakorda teada anda hooldustöödest. Samuti otsivad järgmiseks hooajaks alternatiive glüfosaadile.

EMÜ arvates ei ole teavitamisest aga abi, sest taimekaitsevahend püsib taimel tükk aega peale taimekaitsetöid. Eesti Taimekasvatuse Instituut juhtis tähelepanu, et raudtee lähedale jäävate mesilaste kaardistamine annaks siiski infot selle kohta, kui suurest alast me räägime. Tekkis arutelu, kas saab üldse rääkida glüfosaadist ja mesilastest. Glüfosaadil toimeainena teaduskatsetes on suhteliselt leebe mõju mesilastele. Glüfosaadi sisaldavate taimekaitsevahendite lisaaainete mõju võib olla aga ohtlikum. Glüfosaadi mõju on väga kaudne, häirides nt seedetegevust või tarru tagasitee leidmist. Kindlasti tuleks eelistada

niitmist. MEM täpsustas, et nt abiainet talloamiin sisaldavad taimekaitsevahendid keelustati ning kui meieni jõuab veelgi infot kahjulike lisaainete kohta, vaatame needki üle. Edelaraudtee esindaja lisis, et tõrjet tehakse kord aastas alal suurusega 200 ha. Liiklus on tihe ning seega tuleb tõrjuda keemiliselt.

3. Andmete kanne põlluraamatusse tehtud tööde kohta ja vastastikune teavitamine – mesilate olemasolu ja kavandatavad taimekaitsetööd

EKMÜ tutvustas ettepanekut, mille kohaselt peaks pritsimistööde teostaja täitma põlluraamatut vahetult enne tööde alustamist. Selline digitaalne põlluraamat oleks järelvalvele oluline, sest võimaldaks tõhusamat kontrolli. Teavitamisel ei ole praktilist kasu, sest mesinik ei saa sisuliselt midagi teha.

Arutelu

MEM selgitas, et põlluraamatu 10 päeva kande nõue tuleb Veeseadusest. Põlluraamat ei ole PMA jaoks esmane tööriist, sest kui on toimunud rikkumine, siis ei ole seda niikuinii sisse kantud. Järelevalve käigus kontrollitakse ka põlluraamatuid, kuid proovid ümberkaudsetelt põldudelt tuleb võtta igal juhul.

Põllupidajate esindajad juhtisid tähelepanu, et põllumehele ei ole aega kohe arvutisse infot kanda, märkmeid tehakse pritsipäeva lõppedes. Lisaks on osad põllumehed arvutivõõrad ning ülereguleerimine koormab põllumeest. Tuleks muuta asju, millest ka tegelikult kasu on, põlluraamatu kannete kirjapanemise tähtaegade lühendamine ei ole see. Põlluraamat on ennekõike tööriist põllumehele. Samuti tuleb silmas pidada, et kuigi iga põllumees teeb tõrjeplaani, siis mida tegelikult pritsitakse selgub vahetult enne pritsimist vastavalt seirele. PMA õigusnõuniku arvates ei tohi põlluraamat olla kättesaadav avalikkusele, vaid järelvalveasutusele, tegu on ärisaladusega. Kokkuvõtvalt leiti, et põlluraamatu süsteemi ei peaks hetkel muutma.

Teavitamine on MEMi sõnul olnud määruse muutmise arutelu punkt juba pikalt. Arutelu näitas, et kui nõuetest peetakse kinni, siis teavitus ei ole kummalegi osapoolle kasulik ega vajalik. Tegu on ka kohaliku kogukonna ning omavaheliste kokkulepete küsimusega. Mesinike esindajad olid aga seisukohal, et kui mesilased on hukkunud, siis süüdlaste väljaselgitamine ei pea olema mesinike kohustus. Teavitamise kohustus võimaldaks välja selgitada, kes pritsib. Lisaks suhtlevad EMLi sõnul mesinikud ning põllumehed aktiivselt, ent see ei abista mesinikke.

MEM kinnitas, et asjaolude väljaselgitamine ei ole mesiniku ülesanne, vaid see on PMA kohustus. Seda ka tingimusel, kui on jäetud täitmata teavitamise nõue. Seega sarnaselt põlluraamatule ei ole teavitamine PMAle järelvalves esmane tööriist.

EMÜ osutas kahepoolsele suhtlusele: kui mesiniku andmed on PRIA kaardilt nähtavad, siis sama peaks olema põllumehega. Kuidas saaks mesinik ise aktiivsust üles näidata ja põllumeestega suhelda? MEM lubas uurida, kas ja kuidas on PRIA kaartidelt põllumaade andmed kättesaadavad ja informatsiooni arutelul osalejatele edastada.

3. Taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise nõuete rikkumise eest väärteo korras karistamine ja kahju õigusvastase tekitamise hüvitamine

EKMÜ tutvustas ettepanekut, mille kohaselt oleks taimekaitseaduses ette nähtud rikkujale karistus ning kahjude korvamise süsteem. Kui on põhjustatud kahju, siis hüvitaks selle fond ning seejärel tehtud hüvitised hangiks fond rikkujalt.

Arutelu

MEM selgitas, et praegu pole tõepoolest võimalik väärtegu teha. Kunagi see võimalus oli, aga karistusõiguse revisjoni käigus ja taimekaitseeaduse muudatusega jäi see välja. Järelevalve käigus on aga selgunud, et haldussunniga ei ole alati võimalik rikkumisi kõrvaldada, sest tegu on juba toime pandud ja haldussunni tagantjärele kohaldamine ei ole mõttekas ega võimalik. Eesmärk on aga, et rikkujad saaksid karistatud ning väärteo eest määratavad trahvid on vaja taastada.

Samas tõdeti ühiselt, et trahv ei aita mesinikku. Trahvil on korrale kutsuv funktsioon, mesinikku see ei aita. PMA õigusnõunik tutvustas võlaõigusseadust ning rõhutas, et mesinikud on võrdsed kõigi ettevõtjatega – kõigil on õigus nõuda kahjude hüvitamist ning pöörduda vajadusel selleks ka kohtusse. Väärteo menetlusega sisse nõutud summa laekuks riigieelarvesse ja pole laiali jagatav. Oodatakse hetkel poolleiolevate vaidemenetluste tulemusi.

Esitati küsimusi selle aasta väärkasutaja juhtumi ning taimekaitsevahendi Danadim teemal. PMA selgitas, et rapsitoodangust, millelt võeti proov õitsemise ajal taimekaitsevahendite jääkide analüüsimiseks, lisaks võetakse proovid analüüsimaks jääkide olemasolu seemnetes ning kaasatakse ka Veterinaar- ja Toiduamet (edaspidi VTA).

MEM rõhutas, et õigusvastaselt tekitatud kahjude korvamise mehhanism tuleb võlaõigusseadusest ja fondi algatus peab tulema mesinike poolt. Esmane samm kahjude korvamisel oleks (sh enne kohtusse pöördumist) kahju ulatuse määramine mesindusekspertide poolt. Mesindusorganisatsioonid peaksid ise kokku leppima, kes hindavad kahjusid ja määrama meetodika. Sellise kokkuleppe saaks teha ka EPKK tasandil. Kui PMA tuvastab rikkuja ja näiteks 10 taru on hukkunud, siis mõlemad pooled saavad kokku ja üritavad kokkulepet leida (õiglast hinda) usaldusmesiniku abil. EKMÜ kinnitas, et 5. kutsetunnistuse mesinikud on võimelised hindama kahjusid.

Siin teemas tegi kommentaari ka EMÜ Mahekeskuse esindaja: taimekaitsevahendite mittenõuetekohane kasutamine puudutab ka mahepõllumajandust, kus mahetootja peab sarnaselt mesinikule süüdlast otsima.

4. Põllumajandusameti ülevaade järelevalvetoimingutest

PMA taimekaitse ja väetiste osakonna kontrolli büroo juhataja andis ülevaate läbiviidud järelevalvetoimingutest taimekaitse valdkonnas:

- kokku on aastas umbes 1000 järelevalvetoimingut, sh ka PRIA kontrollid;
- proove võetakse ca 100 tk (põllukultuurid, köögiviljad, juurviljad jm);
- 2017. aastal on kokku võetud 16 rapsiproovi, millest 8 proovi on seotud mesilaste juhtumitega;
- 140 turustamise kontrolli, sh hulgilaod;
- umbes 150 taimekaitsepritsi kontrolli;
- lisaks plaanilistele kontrollidele viiakse läbi seirevaatlusi (etteteatamata kontrollid);
- mittepõllumajanduslike alade kontroll (maantee ääred, raudtee, karuputke tõrjealad, kohalike omavalitsuste alad).

Arutelu

Arutleti teemal, mida tehakse sellisel juhul, kui süüdlast ei leita. Eesti Meetootjate Ühendus rõhutas, et tuleks võtta lisaks ka suira proov. EMÜ täpsustas, et suira proov võimaldab teada saada, millistelt taimedelt on õietolm kogutud ning annab seega ka täpsemat infot, millisel põllult süüdlast otsida. Otsustati, et PMA, VTA ning EMÜ teadlased kohtuvad arutamaks proovide võtmise meetodikat.

5. Euroopa Liidu otsustusprotsess toimeainete heakskiitmisel

MEM kirjeldas toimeainete katseid, hindamist ja heakskiiduprotseduuri, mis on taimekaitsevahendi turule lubamise eelduseks. Toimeainete heakskiitmisel on Euroopa Liidu tasandil seatud ühtlustatud eeskirjad hindamise menetlusele ja kriteeriumid toimeainetele, mille täitmist hindamis- ja otsustusprotsessis kontrollitakse. Enne uue toote turulelaskmist viiakse läbi põhjalik riskihindamine. Kogu protsess on välja töötatud eesmärgiga tagada taimekaitsevahendite ohutus inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale.

Arutelu

Arutleti teemal, kas mahetootmine võiks Eestis kasvada ning millisel juhul see oleks võimalik. MEM selgitas ka positsiooni Euroopa Liidu hääletusel: usume teaduspõhisesse lähenemisse nii neonikotinoidide keelustamise kui glüfosaadi heakskiidu perioodi pikendamise osas.

Kohtumise olulisemad tulemused ja edasised tegevused:

1. PMA jälgib infolehtede läbivaatamisel, et õitsemise ajal kasutada lubatud taimekaitsevahendi kohta lisataks ajaline piirang (lubatud pritsida ajavahemikul 22.00–05.00), kui antud toote puhul pole riskihindamise käigus otsustatud teisiti;
2. MEM kaalub määruses sätestatud teavitamiskohustusest loobumist, sest taimekaitsevahendite nõuetekohase kasutamise ning tõhusa järelevalve tulemusena on teavitusest saadava informatsiooni praktiline kasu küsitav;
3. PMA eestvedamisel kohtuvad PMA registreerimise büroo, põllumeeste ning mesinike esindajad ja EMÜ vaatamaks üheskoos läbi küsimusi tekitavate taimekaitsevahendite kasutusjuhendid, et tagada nende selgus ning üheti mõistetavus;
4. ühiselt leiti, et põlluraamatu süsteemi ei ole vaja hakata hetkel muutma;
5. PMA eestvedamisel jätkatakse integreeritud taimekaitse teavitustööga mittepõllumajanduslikel aladel (esimese võimalusena tuleb eelistada niitmist);
6. taimekaitsevahendite väärkasutamine ei ole aktsepteeritav ning rikkujad on tarvis vastutusele võtta. Selleks jätkab MEM taimekaitseeaduse muudatusega, mis võimaldaks turulelastud taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise nõuete rikkumise eest väärteo korras karistamist;
7. MEM annab osalejatele tagasisidet, kas ja kuidas on põllualad PRIA kaartidelt nähtavad;
8. PMA eestvedamisel kohtuvad PMA, VTA ja EMÜ teadlased kohtuvad arutamaks proovide võtmise meetodikat.

(allkirjastatud digitaalselt)

Toomas Kevvai

Toiduohutuse ning teaduse ja arenduse asekancler

(allkirjastatud digitaalselt)

Eva Lind

Põllumajandusameti taimekaitse ja väetise osakonna registreerimise büroo juhataja

Protokollija